

УДК 342.92

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.37>

УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ГРОМАДЯН ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Воловик В.О.,

*аспірант кафедри адміністративного,
фінансового та банківського права*

Міжрегіональної Академії управління персоналом)

<https://orcid.org/0000-0003-0519-4353>

Воловик В.О. Удосконалення адміністративно-правового забезпечення підготовки громадян до військової служби

Метою статті є визначення напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення підготовки громадян до військової служби.

У статті обґрунтовано, що підготовка громадян до військової служби уявляє собою спеціальний вид діяльності сил оборони та інших суб'єктів, спрямований на вироблення у цивільної особи комплексу мотиваційних, емоційно-вольових та когнітивних якостей, знань, вмінь та навичок, необхідних для успішного проходження військової служби. Визначено, що суб'єкт підготовки громадян до військової служби є особливим. Такий суб'єкт є не військовослужбовцем, а особою, яка з певним ступенем ймовірності може вступити на військову службу. Це обумовлює принципово відмінний від традиційної ієрархічної системи підпорядкування з додержанням принципу єдиноначальності порядок організації означеної підготовки. Враховуючи, що суб'єктами підготовки є Міністерство оборони України, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, органи Товариства сприяння обороні України, а також залучені за їх згодою інші об'єднання громадян відповідно до їх статутів, комплекс прав і обов'язків суб'єктів підготовки визначається правовими актами, які регламентують їх правовий статус.

Автором на підставі аналізу правових актів зроблено висновок про неконкретизованість компетенції означених суб'єктів: щодо багатьох з них вказано, що вони «сприяють підготовці молоді до військової служби», а у чому полягає таке сприяння, які цілі, завдання, принципи такої підготовки, як визначаються відповідальні за неї особи, залишається невизначеним. Вказане сприяє формалізації діяльності деяких суб'єктів, для яких діяльність із забезпечення обороноздатності держави не є основною. Це обумовлює необхідність розмежування компетенції суб'єктів підготовки до військової служби, закріплення за кожним з них конкретних напрямів роботи, підвищення прозорості означених видів діяльності, якщо це не пов'язано із додержанням державної таємниці, створення об'єктивних критеріїв оцінювання такої діяльності та закріплення відповідних положень в актах адміністративного законодавства.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, військова служба, підготовка громадян до військової служби, правовий статус, повноваження, компетенція.

Volovik V.O. Improvement of administrative and legal support of preparation of citizens for military service

The purpose of the article is to determine the directions for improving the administrative and legal support for the preparation of citizens for military service.

The article substantiates that the preparation of citizens for military service is a special type of activity of the defense forces and other subjects, aimed at developing a complex of motivational, emotional-volitional and cognitive qualities, knowledge, skills and abilities necessary for successful military service in a civilian. It has been determined that the subject of preparing citizens for military service is. Such a subject is not a serviceman, but a person who, with a certain degree of probability, can enter military service. This makes the procedure for organizing this training fundamentally different from the traditional hierarchical system of subordination with the observance of the principle of one-man command. Considering that the subjects of training are the Ministry of Defense of Ukraine, other central executive bodies, local state administrations, local self-government bodies, bodies of the Society for the Assistance to the Defense of Ukraine, as well as other associations of citizens are involved with their consent in

accordance with their charters, a set of rights and obligations of subjects training is determined by legal acts regulating their legal status.

Based on the analysis of legal acts, the author concluded that the competence of these subjects is not specific: many of them are indicated that they “contribute to the preparation of young people for military service,” and what is such assistance, goals, objectives, principles of such training, how are those responsible for her face remains uncertain. This contributes to the formalization of the activities of some entities for which the activity to ensure the state’s defense is not the main one. This necessitates the delimitation of the competence of the subjects of preparation for military service, assigning specific areas of work to each of them, increasing the transparency of these types of activities, if this is not related to the observance of state secrets, creating objective criteria for assessing such activities and fixing the relevant provisions in acts of administrative legislation.

Key words: administrative and legal support, military service, preparation of citizens for military service, legal status, powers, competence.

Постановка проблеми. Підготовка громадян до військової служби є надзвичайно важливим елементом діяльності сил оборони, від якого значною мірою залежить якість виконання військовослужбовцями своїх службово-бойових завдань у майбутньому. Однак внаслідок недооцінки протягом кількох десятиліть ролі військових формувань та їх складу у вирішенні завдань забезпечення національної безпеки та обороноздатності держави, роботу з підготовки громадян до військової служби не можна було визнати ефективною. Особливо це стосувалося патріотичного виховання, допризовної підготовки, військової підготовки у закладах вищої освіти за програмою підготовки офіцерів запасу.

Агресія Російської Федерації проти України загострила існуючі у підготовці громадян до військової служби проблеми. Керівництвом держави було здійснено низку заходів, спрямованих на удосконалення правовідносин у сфері військової служби. Разом з тим адміністративно-правове забезпечення підготовки громадян до військової служби ще не можна визнати досконалим, необхідно проведення низки заходів, спрямованих на його удосконалення, що і обумовлює актуальність та важливість теми цієї статті.

Стан опрацювання питань адміністративно-правового забезпечення підготовки громадян до військової служби у правовій науці характеризується певною нерівномірністю. Якщо питання проходження військової служби та військової освіти в цілому були предметом досліджень таких вчених, як Є. І. Григоренко, І.М. Доронін, В.О. Заросило, А.М.Зельницький, В.Л. Зьолка, О.Ф. Кобзар, О.Г. Комісаров, І.М. Коропатнік, М.В.Кушнір, В.Я. Настюк, М. І. Нещадим, О.П. Котляренко, В.О.Паламарчук, В.Й. Пашинський, С.Ю.Поляков, О.С.Полякова, І.С. Руснак, О.Ю. Савинець, В.В. Сокурєнко, І.М. Шопіна, В.А. Тимошенко, В.О. Шамрай, В.В. Шульгін та інших, то проблематика адміністративно-правового забезпечення підготовки громадян до військової служби ще не була предметом окремих комплексних досліджень.

Метою статті є визначення напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення підготовки громадян до військової служби.

Виклад основного матеріалу. Збройна агресія Російської Федерації проти України поставила на порядок денний питання про удосконалення підготовки військовослужбовців для забезпечення ефективного виконання ними своїх службово-бойових завдань. Протягом досить довгого періоду питанням готовності молоді до військової служби не приділялося достатньо уваги. Як слушно зауважували фахівці з військової психології у 2012 році, «на жаль, неконструктивна критика, яка переповнена “метастазами” та рецидивами в усьому інформаційному просторі, нині панує і спонукає майбутніх захисників вітчизни більше боятися примарної дідівщини, аніж застарілої техніки, озброєння і матеріальної бази, аніж методів ведення бою, що сформовані у післявоєнний період сорокових років минулого століття, і не є ефективними нині, про що свідчать сьогоднішні бойові конфлікти» [1, с.477].

Слід також сказати, що, якщо психологічні аспекти підготовки були предметом вивчення багатьох науковців, які визначили мотиваційні, когнітивні, емоційно-вольові та інші фактори придатності до військової служби, то правові аспекти готовності до неї досліджувалися фрагментарно, у межах вирішення інших дослідницьких завдань.

Вказане не могло не позначитися на якості відбору на військову службу, оскільки напрацювання психологічних та педагогічних наук самі по собі не здатні позитивно вплинути на стан готовності молоді до виконання службово-бойових завдань. Для того, щоб відбір здійснювався на науково обґрунтованій основі, він має регламентуватися досконалими правовими нормами, в яких закладено численні запобіжники суб’єктивізму та довільному тлумаченню критеріїв придатності до військової служби.

Відповідно до ч.1, 2 ст.8 Закону України «Про військовий обов’язок і військову службу» підготовка громадян України до військової служби включає патріотичне виховання, допризовну підготовку, підготовку

призовників з військово-технічних спеціальностей, підготовку у військових оркестрах, військових ліцях та ліцях з посиленою військово-фізичною підготовкою, підготовку до вступу у вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, військову підготовку у закладах вищої освіти за програмою підготовки офіцерів запасу, фізичну підготовку, лікувально-оздоровчу роботу, підвищення рівня освітньої підготовки, вивчення державної мови. Відповідальність за організацію та проведення підготовки громадян України до військової служби в межах повноважень покладається на Міністерство оборони України, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, органи Товариства сприяння обороні України. До цієї роботи можуть залучатись інші об'єднання громадян відповідно до їх статутів [2].

Як можна побачити, за змістом підготовка до військової служби досить різноманітна, що позначається на рівні її нормативної регламентованості: якщо підготовка офіцерів запасу здійснюється відповідно до детально визначених процедур, закріплених у правових актах, то патріотичне виховання, музичне навчання, лікувально-оздоровчі заходи не мають такого високого ступеня правової регламентації. Вказане обумовлює неконкретність визначення у повноваженнях деяких суб'єктів підготовки до військової служби відповідних прав і обов'язків, а також юридичної відповідальності за невиконання цих обов'язків. Це сприяє формалізації участі у підготовці молоді до військової служби, відсутності зворотного зв'язку між певними діями суб'єктів підготовки і реальним станом готовності призовників до виконання службово-бойових завдань.

Іншим аспектом правового забезпечення підготовки до військової служби є застарілість деяких положень законодавства. Як свідчить аналіз процитованої вище ст.8 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», законотворець з-поміж усіх видів підготовки закріпив нормативно лише деякі. При цьому знання, вміння та навички у сфері інформаційної безпеки, без яких військовослужбовець у період розповсюдження так званих «гібридних» війн не може ефективно виконувати свої функції [3, с.83; 4, с.47-54], до уваги у нормах вказаного Закону не узято. Теж саме стосується знання іноземних мов, яке низкою підзаконних правових актів нині, в період активної адаптації сектору безпеки і оборони до стандартів Північноатлантичного Альянсу, визначено обов'язковим для осіб офіцерського складу Збройних Сил України.

Вказане свідчить про необхідність перегляду норм військового законодавства, якими регламентовано підготовку до військової служби, з метою досягнення відповідності між рівнем підготовки громадян до військової служби, і завданнями, які сьогодні стоять перед військовослужбовцями Збройних Сил України. При цьому необхідним є узгодження мети, завдань та критеріїв оцінювання підготовки до військової служби з відповідними категоріями професійної підготовки військовослужбовців, з тим, щоб ці два етапи були органічно поєднані [6, с.21]. Крім того, потребує свого узгодження термінологія військового законодавства з правовою термінологією у сфері вищої освіти та дефініціями сучасного адміністративного права, яке знаходиться сьогодні у постійному розвитку. Ще одним напрямом удосконалення адміністративно-правового забезпечення у досліджуваній сфері є конкретизація визначеної у ст.8 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» відповідальності у вигляді складів адміністративних правопорушень у Кодексі України про адміністративні правопорушення [7, с.5].

Висновки. Підготовка громадян до військової служби уявляє собою спеціальний вид діяльності сил оборони та інших суб'єктів, спрямований на вироблення у цивільної особи комплексу мотиваційних, емоційно-вольових та когнітивних якостей, знань, вмінь та навичок, необхідних для успішного проходження військової служби. Особливим є суб'єкт підготовки громадян до військової служби – це не військовослужбовець, але особа, яка з певним ступенем ймовірності може вступити на військову службу. Це обумовлює принципово відмінний від традиційної ієрархічної системи підпорядкування з додержанням принципу єдиноначальності порядок організації означеної підготовки. Враховуючи, що суб'єктами підготовки є Міністерство оборони України, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, органи Товариства сприяння обороні України, а також залучені за їх згодою інші об'єднання громадян відповідно до їх статутів, комплекс прав і обов'язків суб'єктів підготовки визначається правовими актами, які регламентують їх правовий статус. Разом з тим аналіз таких правових актів свідчить про неконкретизованість компетенції означених суб'єктів: щодо багатьох з них вказано, що вони «сприяють підготовці молоді до військової служби», а у чому полягає таке сприяння, які цілі, завдання, принципи такої підготовки, як визначаються відповідальні за неї особи, залишається невизначеним. Вказане сприяє формалізації діяльності деяких суб'єктів, для яких діяльність із забезпечення обороноздатності держави не є основною. Це обумовлює необхідність розмежування компетенції суб'єктів підготовки до військової служби, закріплення за кожним з них конкретних напрямів роботи, підвищення прозорості означених видів діяльності, якщо це не пов'язано із додержанням державної таємниці, створення об'єктивних критеріїв оцінювання такої діяльності та закріплення відповідних положень в актах адміністративного законодавства.

Список використаних джерел:

1 Макаренко О., Ходос О., Семиразуменко О. Особливості висвітлення Збройних Сил України в сучасному інформаційному просторі та їх психологічний вплив на мотивацію щодо строкової служби захисників вітчизни. Проблеми сучасної психології. 2012. № 18. С.467-480.

2 Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27. Ст.385.

3. Онопрієнко С. Г. Особливості співвідношення інформаційної та правової культури. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2017. № 2. С. 82-85.

4. Шопіна І. М., Коропатнік І. М. Роль інформаційної культури в підвищенні ефективності функціонування Збройних Сил України. Наука і правоохорона. 2017. № 2. С. 47-54.

5. Венедиктов В. С. Організаційно-правові засади професійної підготовки персоналу органів внутрішніх справ України : наук.-практ. посіб. / В. С. Венедиктов, М. І. Іншин, М. М. Клемпарський ; за заг. ред. проф. В. С. Венедиктова. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 212 с.

6. Адміністративне право України. Повний курс : підручник /За ред..В. В. Галунька, Н. О. Армаш, С. В. Петкова. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.

7. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення /За ред. С.В.Петкова. Київ: Юріком Інтер, 2020. 792 с.